ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ
21 ΑΥΓ 1904
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΕΤΟΣ ΚΔ'.

ΑΡΙΘ.—32

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ 13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1904

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Καθ' ὅλον τὸ ὀθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. . . . 5
διὰ τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ.. 3
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾶ 25

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Γάνου καὶ Χώρας ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (πρόεδρ.)
† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ (ταμίας)
† Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἐπίτιμος διευθυντὴς καὶ συντάκτης ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐπὶ τῇ γεννήσει τῆς Α. Α. Ὑψ. τοῦ διαδόχου τοῦ ρωσικοῦ θρόνου—Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά—Ἐκ Νευροκοπίου—Ἀθεΐα βουλγαροδιδασκάλων—Ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐν Θράκῃ Ἀδριανουπόλεως—Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ σχίσματος ὑπὸ Θεοδώρου Εὐστρατιάδου—Ρωσσικαὶ ὀρθόδοξοι ἱεραποστολαί.

ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΠΤΙΣΕΙ ΤΗΣ Α. Α. ΥΨ. ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

διημείφθησαν τὰ ἑξῆς ἔγγραφα, ὧν, ἐκδιδομένων ἐν τῷ σημερινῷ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», τὸ πρῶτόν ἐστιν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ ἐξοχ. πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας κ. Ι. Ζηνοβιὲφ, εὐχαριστοῦντος τῇ Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ ἐπὶ ταῖς πατρικαῖς καὶ θεοπειθέσιν εὐχαῖς, δι' ὧν ἡ προεδρεύουσα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ὀρθοδοξούσης Ἀνατολῆς περιέστεψε τὸν νεογέννητον βασιλόπαιδα, εὐθὺς ὡς ἔμαθε τὴν γέννησιν αὐτοῦ. Τὰ κατόπι τηλεγραφήματα ἀναφέρονται εἰς τὴν προχθὲς τελεσθεῖσαν βάπτισιν, εἰς ἣν παρεστάθη, κατ' ἐντολὴν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικήν, τὰς εὐχὰς τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας ἑρμηνεύων, ὁ ἐν Μόσχᾳ ἡγούμενος τοῦ μετοχίου τοῦ πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου πανοσιολογ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος, οὗ δημοσιεύομεν τὸ τὴν βάπτισιν τοῦ βασιλόπαιδος ἐξαγγέλλον τηλεγράφημα.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα κατὰ χρονικὴν τάξιν ἔχουσιν ὧδε:

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ
ΡΩΣΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ
ἐν Κωνσταντινουπόλει

Α'

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΞ. ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ

10 αὐγούστου 1904

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὸ τηλεγράφημα τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος τὸ διαβιβάζον τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς Αὐτῆς, ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διαδόχου καὶ μεγάλου δουκὸς Ἀλεξίου τοῦ Νικολάου, καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑψηλὸν νεογέννητον ἱεραρχικὴν Αὐτῆς εὐλογίαν, ἅπερ δὲν θέλω λείψει νὰ διαβιβάσω κατὰ τὸν ὑψηλὸν αὐτῶν προορισμόν.

Ἐκφράζω δὲ ἐκ μέρους μου εἰλικρινεῖς εὐχαριστίας τῇ Ὑμ. Παναγιότητι ἐπὶ τῇ ἐκδηλωθείσῃ

ΗΑΥΚΟΒΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΒΑ ΒΙΒΛΙΟΤΕΚΑ ΙΜΕΧΗΝΙΚΟΒΑ

συμμετοχῇ ἐν τῇ χαρᾷ ἐπὶ τῷ δι' ἅπασαν τὴν Ρωσσίαν εὐφροσύνῳ τούτῳ γεγονότι, καὶ ἐξαιτούμενος ἐμαυτῷ τὴν πατριαρχικὴν εὐλογίαν καὶ τὰς εὐχὰς Αὐτῆς, δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως ἀνανεώσω Αὐτῇ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ βαθέως μου σεβασμοῦ, μεθ' ὧν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διατελῶ

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος
εὐπειθέστατος θεράπων
Ἰ. Ζηνόβιεφ.

Β'.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
πρὸς τὸν ἀρχιμ. Ἰάκωβον — εἰς Μόσχαν

Ἐντελλόμεθα πατριαρχικῶς καὶ συνοδικῶς πανοσιολογιότητί σου μεταβῆναι εἰς Πετρούπολιν καὶ παραστῆναι ὡς ἀντιπρόσωπος Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν βάπτισιν τῆς Α. Α. Ὑψηλότητος αὐτοκρατορικοῦ διαδόχου ρωσικοῦ θρόνου, κομίζων καὶ θερμὰ συγχαρητήρια καὶ διαπύρους εὐχὰς αὐτῆς.

(10 αὐγούστρυ 1904).

(ἡ ὑπογρ.)

Γ'.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
Πανιερ. μητροπολίτῃ Πετρουπόλεως κ. Ἀντωνίῳ

Πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ ἐντολῇ, ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος ἀνιπροσωπεύσει Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως εἰς βάπτισιν Α. Α. Ὑψηλότητος μεγάλου δουκὸς αὐτοκρατορικοῦ διαδόχου ρωσικοῦ θρόνου.

(10 αὐγούστου 1904).

(ἡ ὑπογρ.)

Δ'.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΑΡΧΙΜ. ΙΑΚΩΒΟΥ

Πετρούπολις 11]24 αὐγούστου, ὥρᾳ 6,25″ μ. μ.

Συμφώνως ἀνατεθείσῃ μοι ἐντολῇ, αὐτοκρατορικῇ εὐμενείᾳ, παρέστην σήμερον εἰς βάπτισιν αὐτοκρατορικοῦ διαδόχου. Ὑπέβαλον συγχαρητήρια καὶ εὐχὰς μητρὸς Ἐκκλησίας. Μεγαλειότατος αὐτοκράτωρ εὐχαριστεῖ αὐτῇ εἰλικρινῶς.

Ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Πατριαρχικαὶ προσφώνησεις.—Τῇ κυριακῇ τελουμένου ἐν τῷ ναΐσκῳ τῆς αὐτοκρατορικῆς ρωσσικῆς πρεσβείας, ἐν Βαθυρρύακι, τοῦ μνημοσύνου τοῦ παρ' ἡμῖν ἄλλοτε ἐπιτετραμμένου τοῦ Μαυροβουνίου μακαρίτου Δημητρίου Μπάκιτς, παρέστη ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τὰς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ μνημονευομένου πατριαρχικὰς εὐχὰς ἑρμηνεύων τῇ ἐριτίμῳ συζύγῳ ὁ ἱερολογ. ὑπογραμματεὺς τῆς ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἀθανάσιος Πιπέρας—Αὐθήμερον ἐντολῇ σεπτῇ πατριαρχικῇ, διηρμήνευσε τὰς πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῖς μνηστευθεῖσιν Ἀνδρέα Κ. Μαυρομμάτῃ, ἐκ Μερσίνης εὐπατρίδῃ, καὶ Ρωξάννῃ θυγατρὶ τοῦ ἐξοχ. Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῇ πασᾶ ὁ ἱερολογ. δευτερεύων κ. Βενιαμίν.

Μητρόπολις Ἡρακλείας.—Ἀναχωρεῖ σήμερον εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, συμπληρώσας αἰσίως τὸν χρόνον τῆς ἐνταῦθα νοσηλείας αὐτοῦ, ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ κ. Γρηγόριος.

Ὀνομαστικαὶ ἑορταί.—Τῇ τετάρτῃ (10 μεσοῦντος) ἦγε τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν αὐτοῦ ὁ πανοσιολ. Μ. ἀρχιδιάκονος κ. Λαυρέντιος, ὃν ἐπισκεψάμενος συνεχάρη ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, οἱ σεβασμ. συνοδικοί τε καὶ παρεπιδημοῦντες μητροπολῖται καὶ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν τὰ κοινὰ πραττόντων, τιμῶντες τὴν ἀπὸ δεκαετίας πλήρους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συνετὴν καὶ μετ' ἀφοσιώσεως ἀποτελουμένην ὑπηρεσίαν αὐτοῦ.

«Ἅγιοι Ἀνάργυροι».—Ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην συνέστη ἐσχάτως ἐν Θεσσαλονίκῃ σύλλογος ὀφειλόμενος εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν ἐργατικῶν τῆς πόλεως τάξεων, ἀριθμῶν δ' ἤδη ἑκατοντάδας τινας μελῶν. Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου τούτου ἐστὶν «ἡ συντήρησις ἀπόρων ὁμογενῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν στερουμένων τῶν μέσων τῆς ἀποπερατώσεως τῶν σπουδῶν αὐτῶν», καὶ ἡ προφύλαξις ἀπόρων ὁμογενῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ ξένων προπαγανδῶν προσελκύσεως. Ἐσχάτως ἐγένετο ἡ πρώτη γενικὴ συνέλευσις τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ ἐξελέγη ἀριστίνδην καὶ ἐν πλήρει ὁμοφροσύνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἐκ τῶν κκ. Ἰωάννου Κούσκουρα, προέδρου, Δημητρίου Συνοδινοῦ ἀντιπροέδρου, Ἰωάννου Μπήτσου γεν. γραμματέως, Περικλέους Κράλλη εἰδικοῦ, Δημητρίου Πασανίκα, ταμίου καὶ Ἰωάννου Μόκα, Σαράντη Πεντζίκα, καὶ Νικολάου Ζαχοπούλου συμβούλων. Ἐπικροτοῦντες μετ' ἀγαλλιάσεως εἰς τὴν προσφυᾶ εὐστοχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀρτιπαγοῦς συλλόγου ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι τὸ αὐτὸ τῆς

πρακτικότητος πνεῦμα, ὅπερ ἐχαρακτήρισε τὴν ἵδρυσιν, θέλει ἐξακολουθήσει διῆκον καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ σωματείου, ὅπερ πράγματι δύναται ν' ἀποβῇ φραγμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τῆς προπαγανδικῆς εἰσελάσεως εἰς τὰ ἡμέτερα παιδευτήρια. Χαίρομεν ἀπὸ καρδίας ὅτι ἡ ἐπιφανὴς τῆς Θεσσαλονίκης ὀρθόδοξος ἑλληνικὴ κοινότης, ἥν ἐπὶ ἔτη διετάραξε καὶ ἐταλαιπώρησεν ὁ ἀπηνὴς τῆς διχονοίας καὶ τοῦ κομματισμοῦ δαίμων, ἀπηλλάγη ἤδη τούτου καὶ σύσσωμος νῦν ἀπεδύθη αὕτη εἰς ἄμυναν τῶν τιμαλφῶν συμφερόντων, ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, κατὰ τοῦ ἐπιδιωκομένου σφετερισμοῦ ὑπὸ **ἐναργύρων** ξένων καὶ ἐπηλύδων.

Ἐκκλησίαι Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης.— Ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ἐπανέκαμψεν ἐκ τῶν λουτρῶν τοῦ Κάρλσβαδ ὁ πανιερ. μητροπολίτης Βόσνης κ. Νικόλαος Μάντιτς— Ἅμα τῇ λήψει τῆς νενομισμένης ἀδείας ἀναχωρεῖ εἰς τὰ λουτρὰ ὁ πανιερ. μητροπολίτης Ἑρσεκίου κ. Πέτρος Ζίμονιτς.

Περιοδευταί.— Προχθὲς ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Ξάνθην ὁ βοηθὸς τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Ξάνθης θεοφιλ. ἐπίσκοπος Χριστουπόλεως κ. Ἰωακείμ.

Ἐπιστέλλουσιν ἐκ Νευροκοπίου ἀπὸ 1 αὐγούστου. «Ἐαν καὶ ἐντεῦθεν ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἡμετέραν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν»: ἀποβλέπει καὶ αὕτη, φεῦ! εἰς συμβὰν οὐχὶ χαρμόσυνον ἀλλὰ θλιβερώτατον, ἀπαιτοῦν καὶ αὐτὸ σταλαγμούς τινες δακρύων προστιθεμένων εἰς τὰ τόσα ἄλλα δάκρυα ἀθώων ὑπάρξεων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ δύω καὶ τριῶν ἐτῶν χυνόμενα δύνανται ν' ἀποτελέσωσι ποταμὸν, ὡς ὁ ἐκβαρβιρωθεὶς Ἔβρος. Ὁτάκις ἀναλογισθῶμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων καὶ θελήσωμεν νὰ καταστρώσωμεν τὴν στατιστικὴν αὐτῶν εὑρίσκομεν πάντοτε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀτελῆ, διότι Λάχεσις καὶ Ἄτροπος, ὑπὸ τὴν θηριώδη τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων μορφὴν, αἴφνης παρουσιάζονται κόπτουσαι τὸ νῆμα τῆς ζωῆς εὐγενοῦς τινὸς ὑπάρξεως, θυσιαζούσης ἡμέρας καὶ χρόνους τοῦ ἐπὶ γῆς ἐπικήρου βίου αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ὑψηλοτέρου τῶν αἰσθημάτων, καὶ τὴν ὑψίστην πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν καὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ ἀφοσίωσιν ἐπισφραγιζούσης διὰ τοῦ αἵματος αὐτῆς. Τοιουτοτρόπως αἱ στατιστικαὶ, μόλις φαίνονται συμπληρούμεναι, παρουσιάζουσι πάλιν κενὸν, τὸ ὁποῖον ἀνελεήμων μοῖρα πρέπει νὰ πληρώσῃ διὰ νέου θύματος.

Προσετέθη τὸ νέον τοῦτο θῦμα εἰς τὰ μέχρι τοῦδε τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀνταλλάξαντα πρὸς τὴν ἄλυπον, καὶ τῇ 28 λήξαντος ἰουλίου ἐν τῇ κωμοπόλει Τσερεσιόβῳ ὁ ἄλλοτε ἐπὶ τριετίαν χρηματίσας καὶ ἐφέτος ἐκλεγεὶς ἐκ νέου προεστὼς (μικτάρης) αὐτῆς Θεόδωρος Ἀθανασίου ἔπιπτε θῦμα τῆς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἀφοσιώσεως, τὴν ὁποίαν ἐπεδείξατο τοσοῦτον ἡρωϊκῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη στῦλος καὶ ψυχὴ γενόμενος τῆς αὐτόθι ὀρθοδόξου κοινότητος. Ἐκμισθώσας τελευταῖον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ ἀείμνηστος Θεόδωρος τὴν τῆς κωμοπόλεως αὐτοῦ δεκάτην, ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ μόνος, δυστυχῶς, ἀποχαιρετίσας ὅμιλον ὁμοφρόνων χωρικῶν, οἵτινες ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ χωρίου τῇ πρὸ τῆς ἐκκλησίας καθήμενοι φιλικῶς συνδιελέγοντο. Ὅτε δὲ εἰσῆλθεν εἰς στενὸν δρομίσκον φέροντα εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, δύο βούλγαροι σχισματικοὶ, ἄγαμοι ἀμφότεροι, ἐκ τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ὁ μὲν εἷς Πέτρος Κωνσταντίνου, εἰκοσαετὴς, δευτερότοκος ἐκ τριῶν ἀδελφῶν διαβιούντων ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ συννεννοήσει μετὰ τῶν ληστανταρτῶν, ὁ δὲ ἕτερος Ἰωάννης Νικολάου, δεκαοκταετὴς, φέροντες ὁ πρῶτος πολύκροτον, ὁ δεύτερος ἀμφίστομον μάχαιραν, ἐνεδρεύοντες ἐν τῇ στενωπῷ, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ φονεύσαντες τὸν χρησιμώτατον ἄνδρα. Οἱ δολοφόνοι παρευθὺς ἠφανίσθησαν, εἴτε κρυβέντες ἐντὸς τοῦ Τσερεσιόβου ἢ τοῦ πλησιάζοντος σχισματικοῦ χωρίου Λιβαδίστης, ἢ καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα γειτονεύουσι πρὸς τὰ σύνορα τῆς Βουλγαρίας. Τὸ δύστηνον θῦμα μετὰ πολλῆς ἀγωνίας ἔφθασε πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας αὐτοῦ αἱμόφυρτον, ἐννοεῖται, καὶ λυποθυμοῦν, ὅπου ἐνώπιον γηραιᾶς μητρὸς καὶ συζύγου ἐγκυμονούσης, ἀνακτησάμενος μετὰ βίας τὰς αἰσθήσεις, ἐκάλεσε τὸν μικτάρην τῆς βουλγαρικῆς κοινότητος Νικόλαον Ἀβραὰμ, ὅστις ἐβράδυνα νὰ προσέλθῃ, τίς οἶδε περὶ τί ἐνασχολούμενος, ἐφ' ᾧ καὶ προσεκλήθη ὁ μικτάρης καὶ δύο ἀζάδες τῆς συνοίκου μωαμεθανικῆς κοινότητος, οἵτινες προσῆλθον εὐθὺς καὶ μετὰ πολλῆς συμπαθείας· πρὸς αὐτοὺς, παρόντων καὶ τῶν προκρίτων τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ

κοινότητος, ἐποιήσατο τὴν ἐξῆς αὐτολεξεὶ κατάθεσιν, εἰς ἣν οὐδὲν πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ἵνα μὴ ἀφαιρέσωμέν τι τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ ἐπιτηδεύσωμεν αὐτήν.

Ἰδοὺ τί εἶπεν ὁ ἀείμνηστος μάρτυς τῆς ἁγνῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς διδασκαλίας· «Ἔπεσα θῦμα τοῦ βουλγαρικοῦ κομητάτου, τὸ ὁποῖον πολλάκις μὲν μοὶ εἶχε μηνύσει διὰ τῶν ἐνταῦθα ὀργάνων του ὅπως ἀσπασθῶ τὸ σχίσμα, πέρυσι δὲ ἐντὸς τῆς οἰκίας μου ἐπυροβολήθην ἀνεπιτυχῶς ἐκ γειτονικῆς οἰκίας. (Σημ. ἡ δολοφονικὴ αὕτη ἀπόπειρα ἐτύγχανε τέως ἄγνωστος). Ἤδη κατώρθωτε νὰ μὲ φονεύσῃ, διότι ἐννοῶ, ὅτι δὲν θὰ ζήσω». Ἀφοῦ δὲ διηγήθη τὰ κατὰ τὸν τραυματισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε τὰ ὀνόματα τῶν δολοφόνων, προσέθηκεν «Οἱ φονεῖς μου δὲν ἐνήργησαν ἐξ ἑαυτῶν, διότι οὐδεμίαν εἶχον πρὸς τοῦτο ἀφορμήν· διὸ τὸ αἷμά μου πρέπει νὰ ἐκζητηθῇ παρὰ τῶν ἐνταῦθα πρακτόρων τοῦ κομητάτου, τοιοῦτοι δὲ εἶναι ὁ σχισματικὸς ἱερεὺς τοῦ χωρίου ἡμῶν Ἠλίας, ὁ σχισματικὸς μικτάρης Νικόλαος Ἀβραὰμ, καὶ οἱ σχισματικοὶ πρόκριτοι Σαλαχώρας καὶ Σλάτικος ὅλοι συνεγχώριοί μας.» Μετὰ τὴν κατάθεσιν ταύτην ἐπιζήσας ὀλίγην ὥραν ἀπεβίωσεν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας μόλις ἄγων τὸ τριακοστὸν ἔτος, ἀφεὶς σύζυγον, μητέρα γραῖαν, καὶ τρία ἀνήλικα τέκνα, σὺν τούτοις δὲ συνολοφυρομένην καὶ κλαίουσαν τὴν ὀρθόδοξον κοινότητα, ἥτις καὶ ἄλλους μὲν ἔχει θιασώτας τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐνθέρμους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοσοῦτον ἡρωϊκῶς τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων προασπίζοντας καθὼς ὁ ἀείμνηστος Θεόδωρος.

Πολλάκις ἐζήτησεν ὁ μητροπολίτης ἡμῶν ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς ὀλίγους στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τοῦ χωρίου· κατὰ κακὴν ὅμως τύχην τοῦ Θεοδώρου καὶ τῶν ἀναλαμβανόντων ἤδη μείζονα καὶ θαρραλεώτερον τὸν ὕψιστον ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνα, ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐπιστεύετο μέχρι τῆς 28 λήξαντος ὅτι ἤθελε τολμηθῇ κακούργημα τοιοῦτον ἕνεκα τῆς συνορεύσεως πολλῶν μουσουλμανικῶν χωρίων. Καὶ ἤδη ἀπόκειται τῇ σεβαστῇ ἀρχῇ νὰ προφυλάξῃ τὴν ζωὴν τῶν ἐπισωζομένων, διότι ἡ μήτηρ Ἐκκλησία, βεβαιότατα διαμαρτυρίας ρηγνύουσα φωνὴν, θέλει ὑπερασπίσει τὰ δίκαια ἡμῶν, οἵτινες πρὸς τοὺς κακούργους τοὺς ἀναγκάζοντας ἡμᾶς ἵν' ἀρνηθῶμεν τὴν πίστιν τῶν πατέρων, θὰ ἐπαναλαμβάνωμεν καθ' ἑκάστην καὶ μυριάκις, ἀναμιμνησκόμενοι τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους παλαιῶν τε καὶ νέων ἡρώων τῆς πίστεως, προγόνων καὶ πατέρων τὸ παλαίφατον ἐκεῖνο «ὡς τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι».

Ἀθεϊστικαὶ τάσεις βουλγαροδιδασκάλων

Ἐκ τοῦ ἐγκρίτου ρωσσικοῦ περιοδικοῦ «Ὁδοιπόρου» (Strannik, ἰουλίου τοῦ 1904), παρακλαμβάνομεν τὰς ἑξῆς εἰδήσεις περὶ τῶν ἀθεϊστικῶν τάσεων, αἵτινες ἐξεδηλώθησαν καὶ αὖθις ἐν τοῖς τελευταίοις ἐπαρχιακοῖς συνεδρίοις τῶν δημοδιδασκάλων τῆς βουλγαρικῆς ἡγεμονίας. Λέγομεν καὶ αὖθις, διότι οἱ παρακολουθοῦντες τὴν πνευματικὴν πορείαν τῆς γείτονος ἡγεμονίας θὰ ἐνθυμοῦνται βεβαίως, ὅτι παρόμοια φαινόμενα εἶχον διασκαλισθῇ καὶ πρὸ ἔτους περίπου ὑπὸ τῆς ἐν Φιλιππουπόλει ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Εἰδήσεις τοῦ Αἵμου» πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν καὶ σκάνδαλον τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου. Κατὰ τὸν «Ὁδοιπόρον» ἔν τινι τῶν συνεδρίων τούτων ἐλήφθη ἀπόφασις, ὁρίζουσα οὐδὲν πλέον οὐδὲν ἔλαττον, ἀλλ' ἢ τὸν πλήρη ἀποκλεισμὸν τῆς διδασκαλίας τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων, τῶν κατ' ἐξοχὴν τούτων σχολείων τοῦ λαοῦ!

Τὸ πρᾶγμα, ὡς εἰκός, ἐνεποίησε τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν παρὰ τῷ ἁπλουστέρῳ βουλγαρικῷ λαῷ, μανθάνοντι τὸ πρῶτον ἀνελπίστως, ὅτι οἱ ἐμπεπιστευμένοι τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τῶν τέκνων αὐτοῦ δὲν ἠσχύνθησαν καὶ ἐπισήμως ὡς βάσιν τῆς διδασκαλίας αὐτῶν νὰ θέσωσι τὴν ἀπαγόρευσιν πάσης περὶ Θεοῦ καὶ θείων ἐννοίας. Οἱ δὲ βούλγαροι ἱερεῖς τῆς ἡγεμονίας—κατὰ τὸ αὐτὸ πάντοτε ρωσσικὸν φύλλον—ἔκπληκτοι πρὸ τῶν τοιούτων πρωτακούστων ἀποφάσεων τῶν ὁμοφύλων αὐτοῖς διδασκάλων, ἐντόνως διεμαρτυρήθησαν, ἔν τινι δὲ διαμερίσματι τῆς ἡγεμονίας, συνελθόντες ἀπηύθυναν γραπτὴν διαμαρτυρίαν πρός τε τὴν βουλγαρικὴν Σύνοδον, καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς παιδείας, δι' ἧς ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν συναδέλφων αὐτῶν, ὧν τὴν ἀρωγὴν ἐπικαλοῦνται, ἐξαιτοῦνται τὴν λῆψιν αὐστηροτάτων μέτρων κατὰ τῶν τοιούτων ἀθεϊστικῶν τάσεων, ἀπαιτοῦντες ἰδίᾳ, ὅπως οἱ τὰς ὡς ἀνωτέρω ἀθεϊστικὰς ἀρχὰς διατυπώσαντες ἀποκλεισθῶσι τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τοῦ διδάσκειν. Τὸ ρωσσικὸν φύλλον διὰ ζωηρῶν χρωμάτων παρίστησι τὸ ἠθικὸν χάος, εἰς ὃ ἄγεται λαός, ὅστις ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ τοιούτους πνευματικοὺς ὁδηγούς. Α. Π.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. І. МЕЛЬНИКОВА

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝ ΘΡΑΚΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ*

ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα παρήγαγεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰς νοερὰς οὐσίας, ἔπειτα οὐρανόν, γῆν, καὶ τὰς μεταξὺ τούτων φύσεις, λέγω δὴ τὰ στοιχεῖα, δημιουργεῖ μετὰ ταῦτα τὸν ἄνθρωπον, ἄγγελον ἄλλον, τῆς παναπείρου ἑαυτοῦ σοφίας προσκυνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, καὶ τὰ ἑξῆς κατὰ τὸν πολὺν τὰ θεῖα Γρηγόριον, παρὰ μὲν τῆς γεώδους ὕλης λαβὼν τὸ σῶμα, παρ' ἑαυτοῦ δὲ πνοὴν ἐνθεὶς ζωῆς, ἤτοι ψυχὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον· παρ' ἑαυτοῦ δὲ **οὐκ ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ δημιουργικῆς δυνάμεώς τε καὶ χάριτος**· οὐκ ἀπὸ τῆς ἀρράτου φύσεως, ἥνπερ προϋπεστήσατο λαβών, ἵνα μὴ χώραν λάβῃ τῶν ὡριγενιαστῶν ἡ συκοφαντία καὶ ματαιολογία, οὐδ' ἔκ τινος ἑτέρου προϋποστάντος, ἀλλὰ παρ' ἑαυτοῦ, ὡς εἴρηται, ὡς δημιουργός· τοῦ . . . νεόκτιστον καὶ ἀσώματον τὸ νοερὸν τῆς δημιουργίας δεικνύς· καὶ δῆλον, ὅτι περὶ μὲν τοῦ σώματος εἶπεν ἐξ ὕλης, ἤδη προϋποστάσης, τῆς γῆς δηλαδή, ληφθῆναι αὐτό· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐκ εἶπε τοῦτο. Τοῦτον δὴ τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ποιήσας καὶ καθ' ὁμοίωσιν, κατά τε τὸ νοερὸν δηλονότι καὶ αὐτεξούσιον καὶ τὴν δι' ἀρετῆς τελείου, κατὰ τὸ δυνατόν, ὁμοίωσιν, ἔθετο ἐν τῷ παραδείσῳ, ὃν δὴ παράδεισον τῷ οἰκείῳ προστάγματι τὴν γῆν ἀναδοῦναι πεποίηκεν· ἵν' ἐπεὶ διπλοῦς τὴν φύσιν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ μὲν σῶμα, τοῖς τοῦ παραδείσου παγκάλοις καὶ ἀειθαλέσιν ἐντρυφῶν εἴη φυτοῖς, κατὰ δὲ ψυχὴν ταῖς περὶ Θεοῦ θεωρίαις ἐνευφραίνηταί τε καὶ ἐναγάλληται· ὅπερ γὰρ τῷ σώματι περικειμένῳ ἀνθρώπῳ ὁ ἐπὶ γῆς παράδεισος, τοῦτο τοῖς νοεροῖς Θεός· διὰ τοῦτο ἀμφοτέρων ἀπολαύειν τῷ ἀνθρώπῳ δέδοται πρὸς Θεοῦ· τῆς εὐεργεσίας τῆς περὶ ἐμέ σου παμβασιλεῦ· ὡς συνθέτῳ ἔκ τε νοερᾶς καὶ αἰσθητῆς οὐσίας. Ὅτι δὲ ὁ παράδεισος ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἤδη ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἀποδείξομεν, ἐκεῖνο ἴσως προειπόντες οὐ παρέργως πρὸς τοὺς ἀναισθήτως καὶ πάντῃ σκαιῶς ἐν οὐρανῷ εἶναι λέγοντας τὸν παράδεισον καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς γῆς: ἄνθρωποι, τί οὕτω μωραίνετε· τὸν μὲν ἄνθρωπον ὑλικὸν εἶναι πάντως ὁμολογεῖτε κατὰ σῶμα, τὸν δὲ παράδεισον, ὃς διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα διὰ τὸ τούτου γεῶδες, τῇ θείᾳ προστάξει γέγονε, φαντάζεσθε ἄϋλον; οὕτω γὰρ φατὲ ἀνοητάινοντες, εἴπερ ἐν οὐρανῷ καὶ οὐκ ἐπὶ γῆς τοῦτον εἶναι ὁμολογεῖτε. Ἀλλ' ὅτι ἐπὶ γῆς ἐστιν ὁ παράδεισος καὶ οὐκ ἐν οὐρανῷ ῥητέον ἡμῖν ἤδη. Καὶ δὴ παρίτω ἡμῖν πρῶτος ὁ μακάριος καὶ μέγας ἐν προφήταις Μωϋσῆς, ὁ θεόπτης ἐκεῖνος, οὗ τῷ προσώπῳ ἀντοφθαλμῆσαι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἠδύναντο, τῇ θείᾳ αἴγλῃ καὶ ἀστραπῇ δεδοξασμένῳ. Παρίτω τοίνυν ἡμῖν καὶ λεγέτω τὰς τοῦ Θεοῦ φωνάς, ἃς μόνον αὐτὸς βροντηδὸν τῇ θείᾳ ἠχοῖ ἐναρθρωθείσας τοῖς τοῦ νοὸς ὡσὶ τυγχάνει δεξάμενος, τῶν ἄλλων πάντων κωλυομένων τῷ θείῳ ὄρει προσβῆναι ταῖς ἐκεῖθεν φοβερὸν ἀναρρηγνυμένοις ἀστραπαῖς τε καὶ βρονταῖς καὶ τοῖς ἑτέροις δείμασι· «Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε». Καὶ οὕτω μὲν ἐπὶ λέξεως ὁ θεῖος φησὶ Μωϋσῆς· οἱ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας θεῖοι διδάσκαλοι τοῦτον ἐξηγούμενοι τί φασιν ἴδωμεν· ὧν εὐθὺς ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης, πρὸς τὸν παχυλῶς, κατὰ τοὺς νῦν, τοὺς θείους ἐκλαμβάνοντα λόγους, ἀποτεινόμενος, φησί· «Τί οὖν, εἰπέ μοι, ὦ οὗτος· σκαπάνης ἐδεήθη καὶ γεωργίας ἵνα καλλωπίσῃ τὸν παράδεισον; Μὴ γένοιτο. Πάλιν γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ **ἐφύτευσεν** οὕτως δεῖ νοεῖν, ὅτι προσέταξεν ἐν τῇ γῇ παράδεισον γενέσθαι ὥστε τὸν παραχθέντα ἄνθρωπον τοῦτον ἐνδιαιτᾶσθαι· ὅτι γὰρ διὰ τοῦτον* τὸν παράδεισον παρήγαγεν, ἄκουσον αὐτῆς τῆς Γραφῆς λεγούσης πάλιν: «Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε». Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐντίθησιν ἐν τοῖς γράμμασιν ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ἵνα μὴ ἐξῇ τοῖς φλυαρεῖν βουλομένοις ἁπάντων τῶν ἀφυεστέρων τὰς ἀκοὰς καὶ λέγειν μὴ εἶναι ἐν τῇ γῇ τὸν παράδεισον, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ καὶ μυθολογίας τινὰς ὀνειροπολεῖν· εἰ γάρ, καὶ τοσαύτης χρησομένης ἀκριβείας τῆς θείας Γραφῆς, οὐ παρητήσαντό τινες τῶν ἐπὶ εὐγλωττίᾳ μεγαλοφρονούντων καὶ τῇ σοφίᾳ τῇ ἔξωθεν, ἀπ' ἐναντίας τοῖς γεγραμμένοις φθέγξασθαι καὶ εἰπεῖν μὴ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι τὸν παράδεισον, καὶ πολλὰ ἕτερα τῶν εἰρημένων παρεγγυῶντες μὴ ὡς γέγραπται φρονεῖν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἔρχεσθαι, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς εἰρημένα περὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς νομίζειν εἰρῆσθαι, εἰ μὴ τῇ ταπεινότητι τούτων τῶν λόγων καὶ τῇ συγκαταβάσει ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐχρήσατο, τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν γλῶτταν αὐτοῦ κινοῦντος, ποῦ οὐκ ἂν ἐξεκυλίσθησαν! καίτοι γε τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἐπειδὰν βούληταί τι τοιοῦτον ἡμᾶς διδάσκειν, ἑαυτὴν ἑρμηνευού-

---

* συνέχεια ἀπὸ σελίδος 371 - 376.

* δηλ. τὸν **ἄνθρωπον**.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΓΙΟΥ ΜΕΛΗΤΙΟΥ ΜΕΤΣΗΝΙΚΟΒΑ

σης καὶ οὐκ ἀφιείσης πλανᾶσθαι τὸν ἀκροατήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πολλοί, οὐ διὰ τὸ καρπώσασθαί τι κέρδος ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, ἀλλὰ τέρψεως ἕνεκα τὰς ἀκοὰς ὑπέχουσι τοῖς τὰ παριστάμενα λέγουσι, διὰ τοῦτο οὐ τοῖς ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς τέρπειν μᾶλλον δυναμένοις σπουδάζουσι προσέχειν· διὸ παρακαλῶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὰς ἀκοὰς ἀποτειχίσαντες τῷ κανόνι τῆς ἁγίας Γραφῆς κατακολουθήσωμεν· καὶ ὅταν ἀκούσῃς, ἀγαπητέ, ὅτι, ἐφύτευσε παράδεισον ὁ Θεὸς ἐν Ἐδέμ, κατὰ ἀνατολάς, τὸ μὲν **ἐφύτευσε** θεοπρεπῶς ἐπὶ Θεοῦ νόει, ὅτι **προσέταξε**· τὸ δὲ ἑξῆς πίστευε ὅτι καὶ παράδεισος γέγονε, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἔνθα ἡ Γραφὴ νῦν ἐπεσημήνατο· τὸ γὰρ μὴ πιστεύειν τοῖς ἐν τῇ Γραφῇ τῇ θείᾳ κειμένοις, ἀλλ' ἕτερα ἐπεισάγειν ἐξ οἰκείας διανοίας, πολὺν ἡγοῦμαι κίνδυνον φέρειν τοῖς τοῦτο ποιεῖν τολμῶσι». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ θεῖος φησὶ Χρυσόστομος περὶ τοῦ παραδείσου, τὰς περὶ τούτου λέξεις τοῦ μακαρίου ἐξηγούμενος Μωϋσέως, ἅπερ ἱκανά ἐστιν ἐπιστρῶσαι πᾶσαν διάνοιαν καὶ γλῶτταν φλυαροῦσαν τὸν παράδεισον οὐκ ἐπὶ τῆς γῆς ἀλλ' ἐν οὐρανῷ εἶναι, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν νῦν, οἵτινες, ὡς εἴρηται, μήτε ἑλλήνων παιδείας, μήτε τῶν τῆς Ἐκκλησίας θείων καὶ ὑψηλῶν δογμάτων ἐν μετουσίᾳ ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ μέγα κλέος ἀραμένων. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ μέγας τῷ ὄντι Βασίλειος, ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν αὐτοῦ λόγῳ, τῷ μακαρίῳ ἑπόμενος Μωϋσεῖ ὅτι ἐστί τε παράδεισος καὶ ἐπὶ γῆς, κατὰ ἀνατολάς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς ἐνέθηκε τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν, ὃς, μὴ φυλάξας τὴν ἐντολήν, τοῦ τοιούτου ἐκπέπτωκε χώρου, φησίν· «Ὅτι διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐν σαρκί, ἐπειδὴ ἔδει τὴν καταραθεῖσαν σάρκα ταύτην ἁγιασθῆναι, τὴν ἀσθενήσασαν ἐνδυναμωθῆναι, τὴν ἀλλοτριωθεῖσαν Θεοῦ ταύτην οἰκειωθῆναι, τὴν ἐκπεσοῦσαν τοῦ παραδείσου ταύτην εἰς οὐρανὸν ἀναχθῆναι». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μέγας Βασίλειος. Ὁ δὲ πολὺς τὰ θεῖα Γρηγόριος, ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος, θεωρητικώτερον τὸν περὶ τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ φυτοῦ, ἐν ᾧ ὁ Ἀδὰμ παραβάτης γέγονε, διεξερχόμενος λόγον, φησίν· «Ὁ Θεὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν, ἔθετο μὲν ἐν παραδείσῳ, ὅς τις ποτε ἦν ὁ παράδεισος οὗτος»· τὸ δὲ **ὅς τις ποτὲ** φησὶν ἀντὶ τοῦ αἰσθητός τε καὶ νοητός, καθάπερ καὶ ὁ ἄνθρωπος διπλοῦς, ὡς καὶ ἡμῖν ἐν προοιμίοις εἴρηται· ὁ μὲν αἰσθητὸς διὰ τὸ σῶμα, ὁ δὲ νοητὸς διὰ τὴν ψυχήν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐξηγητὴς τοῦ μεγάλου τούτου πατρὸς εἰς τοῦτο τὸ ῥητὸν φησίν: «Ὁποῖος καὶ ἦν ὁ παράδεισος, κἂν τε αἰσθητός, κἂν τε νοητός, οἷον ὁπότερον ἐκλάβῃς· καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς ἀμφιβάλλοντας οὕτω λέγει, πανταχόθεν αὐτοὺς περιστοιχιζόμενος· ἵνα, τὸ περὶ τούτου ἐξακριβοῦν τέως ἐάσας, τὸν περὶ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηριώδους οἰκονομίας λόγον κατασκευάσῃ, περὶ οὗ ἦν αὐτῷ ὁ σκοπὸς ἐξ ἀρχῆς. Ἀλλ' ἐπαναγάγωμεν τὸν λόγον. Ὥσπερ τοίνυν διὰ τῆς βρώσεως, ἥτις σωματική ἐστιν ἐνέργεια, τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε τοῦ αἰσθητοῦ ὁ Ἀδάμ, οὕτω καὶ διὰ τῆς κατὰ νοῦν αὐτῷ συγκαταθέσεως εἰς τὸν ἐναντίον τοῦ νοητοῦ ἐκπέπτωκε παραδείσου, τῆς τοῦ Θεοῦ δηλονότι ἐλλάμψεώς τε καὶ χάριτος. Πάντως δὲ οὐκ ἀμφιβάλλεται ὁ παράδεισος, ἀλλ' ἔστι, καὶ αἰσθητός, ὡς ἡ ἁγία φάσκει Γραφὴ καὶ ὁ τῶν ἁγίων ἀνακηρύττει χορός καὶ μάλιστα πάντων ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος γράφων ἑαυτὸν ἁρπαγέντα εἰς τὸν παράδεισον, καὶ νοητὸς καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον. Καὶ τὸ φυτὸν δὲ ἐκεῖνο διχῶς νοεῖν ἡμῖν δίδωσιν ἡ θεία Γραφή· οὐ γὰρ μόνον φυτὸν ἦν, αἰσθητῶς οὕτως, ὡς ὁ μακάριος φάσκει Μωσῆς, ἁρμόζον πρὸς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ τὰς τούτου αἰσθήσεις, ἀλλὰ καὶ θεωρία τοῦ πρώτου φωτός, ὡς ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ φησὶ Γρηγόριος (ἁρμόζον πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἄϋλον καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτῆς*). Θεωρία γάρ, φησίν, ἦν τὸ φυτόν, ὡς ἡ ἐμὴ θεωρία· ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὡς ἔγωγε θεωρῶ καὶ καταλαμβάνω, θεωρία ἦν τὸ φυτὸν ἐκεῖνο περὶ Θεοῦ καὶ γνῶσίς τις· ἧς τινος γνώσεως καὶ θεωρίας οὐκ ἀσφαλὲς ἦν ἐπιβαίνειν τοῖς ἀκμὴν ἀτελέσι καὶ τὴν ἕφεσιν καὶ ἐπιθυμίαν λιχνοτέροις, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις τοῖς τὴν ἀρετὴν τελείοις καὶ ἤδη ἱκανοῖς ταῖς περὶ Θεοῦ ἐντρυφᾶν θεωρίαις. Ἔτι δὲ καὶ ὁ μέγας ἐκ Δαμασκοῦ τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ, ὁ χαριτώνυμος φημὶ Ἰωάννης, ἐν τῷ κε' τῶν περὶ πίστεως καὶ δογμάτων θείων αὐτοῦ κεφαλαίων, τὸν περὶ τοῦ παραδείσου διεξερχόμενος λόγον, φησίν· «Ἐπειδὴ ἔμελλεν ὁ Θεὸς ἐξ ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως πλαστουργεῖν τὸν ἄνθρωπον κατ' οἰκείαν εἰκόνα τε καὶ ὁμοίωσιν, ὥς τινα βασιλέα καὶ ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ, προκαθίστησιν αὐτῷ οἷόν τι βασίλειον, ἐν ᾧ διαιτώμενος μακαρίαν καὶ πανολβίαν ἔξει ζωήν, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ θεῖος παράδεισος, Θεοῦ χερσὶν ἐν Ἐδὲμ πεφυτευμένος, εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας ἁπάσης ταμεῖον. Ἐδὲμ γὰρ τρυφὴ ἑρμηνεύεται· ἐν τῇ Ἀνατολῇ μὲν πάσης τῆς γῆς ὑψηλότερος κείμενος, εὐκρασίᾳ δὲ καὶ ἀέρι λεπτοτάτῳ καὶ καθαροτάτῳ περιλαμπόμενος, φυτοῖς ἀειθαλέσι κομῶν, εὐωδίας πλήρης, φωτὸς ἔμπλεως, ὥρας ἁπάσης αἰσθητῆς καὶ κάλλους ὑπερβαίνων ἐπίνοιαν, θεῖον ὄντως χωρίον καὶ ἄξιον τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐνδιαίτημα, ἐν ᾧ οὐδὲν τῶν ἀλόγων ηὐλίζετο, μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος, τῶν θείων χειρῶν τὸ

* τὰ ἐν (παρενθέσει) γράφονται ἐν περιεχείῳ τῇ αὐτῇ χειρί.

πλαστούργημα· ἐν μέσῳ τούτου ξύλον ζωῆς ὁ Θεὸς ἐφύτευσε· νοητέον θεοπρεπῶς τὸ **ἐφύτευσε** καὶ τὸ **ξύλον τῆς γνώσεως**· τὸ μὲν ξύλον τῆς γνώσεως ἀπόπειράν τινα καὶ δοκιμὴν καὶ γυμνάσιον τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπακοῆς καὶ παρακοῆς, διὸ καὶ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν κέκληται, ἢ ὅτι δύναμιν ἐδίδου γνωστικὴν τῆς οἰκείας τοῖς μετκλαμβάνουσι φύσεως, ὅπερ καλὸν μὲν τοῖς τελείοις, κακὸν δὲ τοῖς ἀτελεστέροις ἐστὶ καὶ τὴν ἔφεσιν λιχνοτέροις, ὥσπερ στερεὰ τροφὴ τοῖς ἔτι δεομένοις γάλακτος· οὐκ ἐβούλετο γὰρ ὁ κτίσας ἡμᾶς Θεὸς μεριμνᾶν καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεσθαι, οὐδὲ φροντιστὰς καὶ προνοητὰς τῆς ἰδίας ζωῆς γενέσθαι, ὅπερ δὴ καὶ πέπονθεν ὁ Ἀδάμ· γευσάμενος γὰρ ἔγνω ὅτι γυμνὸς ἦν· καὶ περίζωμα ἑαυτῷ περιεποιεῖτο· φύλλα γὰρ συκῆς λαβὼν περιεζώσατο· πρὸ δὲ τῆς γεύσεως γυμνοὶ ἦσαν ἀμφότεροι, ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, καὶ οὐκ ἠσχύνοντο· τοιούτους δὲ ἀπαθεῖς ἐβούλετο εἶναι ἡμᾶς ὁ Θεός· ἀπαθείας γὰρ ἄκρας τοῦτο ἐστί». Ταῦτα καὶ ὁ μέγας διεξεισι περὶ τοῦ παραδείσου Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅτι τε αἰσθητὸς καὶ ἐπὶ γῆς, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, ᾗ οὐδαμῶς ἐστιν ἄξιον ἀμφισβητεῖν καὶ τοὺς ὁπωσοῦν εὐσεβεῖν αἱρουμένους, ἀλλ' ὑπείκειν ὅλῃ ψυχῇ, ὡς συνεξυφανθείσῃ δόγμασι τῆς ὄντως ἀληθείας· μέγα γάρ, ὄντως, μέγα, καὶ παρὰ Θεοῦ ὑπερφυής τις εὐεργεσία τοῦ τῆς θείας ἐφικέσθαι βυθοῦ Γραφῆς καὶ τὸν ἐγκείμενον αὐτῇ ἐγκαρπώσασθαι πλοῦτον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος ἐν προφήταις Δαυὶδ, ἐκ Θεοῦ τὴν τοιαύτην αἰτῶν βοήθειαν, φησίν· «Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. Πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ, μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἐντολάς σου». Ὅσοι δὲ παρὰ Θεοῦ ἐν ταπεινώσει καρδίας τοῦτ' οὐκ ἐζήτησαν, ἀλλ' ἀλαζονείᾳ τινὶ καὶ οἰήσει φρενὸς ἐν διαλέξεσι καὶ ἀντισφενδονισμοῖς λόγων ἠθέλησαν ἢ μαθεῖν, ἢ μᾶλλον ὡς εἰδότες, τοῦτο γὰρ ἴδιον ἀλαζονείας, ἀντικρούσαι τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ αὐτὴν ὡς ἀσυλλόγιστον δῆθεν ἀποδείξαι, καὶ ταῦτα μηδ' ἐν πείρᾳ ὅλως συλλογισμῶν οἱ τοιοῦτοι (τυγχάνουσι)* γεγονότες, ἀλλὰ τὸ ἀνελύσαι συλλογισμὸν αὐτοῖς ἐξ ἀμαθείας παράλυσις ὡς εἰπεῖν· οὗτοι πάντες ἐξωσθέντες, σὺν τῷ τοῦ ψεύδους πατρὶ τῷ διαβόλῳ, ὑπόδικοι γεγόνασι τῷ αἰωνίῳ πυρί. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν εὖ εἰδότων τὰ τοιαῦτα τεχνηέντως θ' ἅμα καὶ θεοσόφως τὰ τοιαῦτα κωμῳδοῦνται καὶ δικαίζονται τῆς ἀτεχνίας τε καὶ παραφροσύνης καὶ ἀσεβείας· καθάπερ καὶ ὁ παράφρων ἐκεῖνος Κέλσος, ὃς [εἰς] τοσοῦτον ἀσεβείας ἐξώλισθεν, ὡς καὶ ἑαυτὸν, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τὴν ἀρχὴν ἐκ σήψεώς τινος γηΐνης ᾠήθη ἀναφυῆναι, καὶ τὸ πᾶν ὁπότερ(;) ἔτυχε φέρεσθαι, καὶ εἰς τὸ μηδὲν τὸν ἄνθρωπον ὡς τὰ ἄλογα διαφθείρεσθαι ζῶα, καὶ μηδεμίαν πρώτην οὐσίαν ἄπειρον καὶ ἀίδιον εἶναι δημιουργικὴν ἐν ἀγαθότητι τοῦδε τοῦ παντὸς καὶ προνοητικὴν καὶ συνεκτικὴν, ἀλλ' οὕτω, μάτην δὲ ἴσως καὶ ἑαυτὸν ὑποστῆναι. Τοσούτων καὶ τοιούτων κακῶν ἀλαζονεία παραίτιος. Τοιγαροῦν, μηδεὶς ἀλαζὼν ἔστω, καὶ ταῦτα, ἐν δόγμασι τοιούτοις· μηδεὶς ἀγνώμων· μηδεὶς ἄφρων· μηδεὶς σκαιός· μηδεὶς ἀχάριστον κτίσμα καὶ πονηρὸν πλάσμα· μηδεὶς ὑμῶν, ἀδελφοί, τοιοῦτος ἔστω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ δικαίου καὶ φοβεροῦ κριτοῦ, οὗ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας φοβερὸν καὶ παγχάλεπον· ἀλλ' εἴητε ἅπαντες πεφωτισμένοι τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας. Εἰ μέν σοφὸς τυχὸν εἴη τις καὶ τὸ βάθος τῆς Γραφῆς ἀνερευνᾶν ἱκανός, θαυμαζέτω τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνεξερεύνητον σοφίαν καὶ μεγαλειότητα, ὁρῶν τοσοῦτον οὐράνιον κῦτος ἐφ' ἡμᾶς ἡμισφαιρούμενον, ὅσον ὑπὸ γαῖαν κάτω, τὴν γῆν δ' ἐν μέσῳ, κέντρον ὥσπερ ἐν κύκλῳ, ἐμπεπηγυῖαν, τῇ τοσαύτης σφαίρας δινήσει, καὶ μεμορφωμένην παντοίοις ἄνθεσι, πάντοθεν δὲ αὐτῆς τὴν τοῦ ὕδατος περικεχυμένην ἄβυσσον, τὴν ἐναντίαν φύσιν, τὴν ἐναντίαν φιλικῶς πως συνέχουσαν καὶ συντηροῦσαν καὶ μὴ διασπῶσαν· ἡ γὰρ τοῦ ὑγροῦ φύσις τῇ τοῦ ξηροῦ πάντως ἐναντία καθέστηκε καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ἀναλυτικὴ, ὥσπερ καὶ τῇ τοῦ θερμοῦ ἡ τοῦ ψυχροῦ φύσις. Τοιαύτην γοῦν τῶν ἐναντίων ἐκ διαμέτρου φύσεων ὁρῶν ἀλληλουχίαν καὶ θαυμαστήν τινα φιλίαν μεγαλυνάτω τὸν Κύριον, τὸν δημιουργὸν αὐτῶν καὶ κτίστην, τὴν τοῦ μεγάλου φωστῆρος καὶ οὐρανοδρόμου ἀποστόλου Παύλου φωνὴν ἀνακηρύξας στεντόρειον «Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ»· καὶ πάλιν, τῶν θείων δογμάτων τὸ ὑπερφυὲς ὕψος καὶ τὴν ἐκλάμπουσαν αὐτῶν κατανοῶν ἀλήθειαν, πιστευέτω καὶ δοξαζέτω τὸν Κύριον, καὶ τοῖς ἄλλοις διδάσκαλος ἔστω· καὶ μὴ θέλων ἑαυτὸν βαθύγνωμον τυχὸν δεικνύειν, ἐριστικῶς τἀναντία ἀντεπαγέτω περί τε ἄλλων καὶ περὶ παραδείσου κακῶς διανοούμενος· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ τῆς ἔξω σοφίας καθηγεμόνες, ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἑλκόμενοι, Ἠλύσιον πεδίον τοῖς καθαροῖς αὐτῶν, εἰς ἀνάπαυσιν παρὰ τοῦ θείου, καὶ μακάρων γῆν ἐδογμάτισαν, τοῦ καθ' ἡμᾶς παραδείσου ἐν φαντασίᾳ γενόμενοι ἢ καὶ ἐκ τῶν μασκίκων ἴσως βίβλων τοῦτο λαβόντες· ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔκπτωσιν διὰ τὴν παράβασιν αἰνιττόμενοι, Προμηθέα τινα πλάττουσιν ἐκ

* τῇ αὐτῇ χειρὶ εἰς τὸ περισέλιδον ἔστι γεγραμμένον τὸ ἐν (παρενθέσει), παρέλκον ἄλλως.

τοῦ δένδρου κεκλοφότα τὸ πῦρ, τῆς τοῦ Διὸς ἄνευ βουλῆς, καὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων δωρησάμενον γένει τοῦτο· οὗ ἡ κλοπὴ εἰς κακὸν τοῖς μετέπειτα βροτοῖς ἀπέβη· καὶ ἄλλ' ἄττα πρὸς τούτοις διεξερχόμενοι δι' ἑτέρων ὀνομάτων καὶ λέξεων ὀνειρώττουσι. Παρέλκον δ' ἂν εἴη τὸ τὴν ταῦτα ἀνακλάττουσαν λέξιν εἰς μέσον ἐνεγκεῖν, καίπερ, τῇ ἡμῶν μνήμῃ ἔτι ἡ αὐτῶν τερθρεία ἐγκάθηται. Ἀρκεῖ δὲ τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκ διαμέτρου ἡμῖν ἀντικείμενοι, τῇ ἀληθείᾳ πως βιαζόμενοι, τὰ τῷ μακαρίῳ ἐκπεφασμένα Μωϋσεῖ ἠνίξαντο. Εἰ οὖν σοφός τις εἴη, ὑπ' αὐτῶν τῶν ὀρθῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ἀγόμενος ἔστω τὸν νοῦν· εἰδ' ἄσοφός τις καὶ μαθήσεως ἔτι δεόμενος, ζητείτω παρὰ τῶν εἰδότων μαθεῖν· «Ἐπερώτησον» γάρ, φησὶν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ Μωϋσῆς, «τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι»· καὶ μὴ οὕτως ἀλκζόνως καὶ ἀπαιδεύτως γλῶττάν κινήτω ἀναπλάττειν συζητήσεις, αἵτινες πῦρ ἄσβεστον τῇ ἑκατοῦ μὲν ἐπισωρεύουσι κεφαλῇ, πρὸς δὲ καὶ γέλωτα κατ' αὐτοῦ παρὰ τῶν εὖ εἰδότων, τοῖς δ' ἄλλοις σκάνδαλον ψυχικὸν προξενοῦσι. Διὰ τοῦτο· μηδεὶς ἔστω Ἰούδας· μηδεὶς διάβολος· μηδεὶς σκότος· μηδείς, ὥσπερ παραβεβλαμμένος τὸν νοῦν, οἴκοθεν σοφίζεσθαι βουληθείη περισσά, ἵνα τοῖς πολλοῖς καὶ συρφετώδεσι δόξῃ φρόνιμος καὶ συλλελογισμένος· ὁ γὰρ τοιοῦτος τάχα παρὰ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ δόξειεν ἄν τι λέγειν, παρὰ δὲ τοῖς νουνεχέσι καὶ ἐλλογίμοις καὶ εὐσεβέσιν οὐδέν, ὡς κατὰ τὸν τῆς μυθευομένης Ἰοῦς τῆς τοῦ Ἰνάχου θυγατρὸς νοτῶν σφάκελλον, καὶ ἀνδράποδον ὥσπερ ἀγόμενον ἀνακλάσμασι διανοίας κακοδαίμονος. Ἀλλὰ μηδεὶς τοιοῦτός γε εἴη ἐν ὑμῖν, ἐν ταπεινώσει δὲ καρδίας, τῇ τε θείᾳ Γραφῇ καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἡμῶν θεολόγων ἑπόμενοι εἴημεν ἴχνεσιν· Ἵνα δι' αὐτῶν καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ἐλέει καὶ χάριτι τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν*. (ἕπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ

ὑπὸ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ*

Καίτοι δὲ ὁ Φώτιος ἐκφράζεται αὐστηρότερον τοῦ δέοντος κατὰ τῶν μνημονευθέντων θεσμῶν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων τινῶν ἐθίμων αὐτῆς, ἡ αὐστηρότης ὅμως αὕτη ἐπεβάλλετο ἤδη ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, διότι καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα δὲν ἐσεβάσθησαν τοὺς θεσμοὺς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ποῦ λοιπὸν ἔγκειται τὸ ἀξιόμεμπτον ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου; Δυνάμεθα ἆρά γε νὰ κατακρίνωμεν τὸν ἱερὸν ἄνδρα, διότι ἀμυνόμενος οὗτος καὶ ἐν πεποιθήσει εἶπεν ὅτι ἡ τάξις καὶ αἱ τελεταὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τυγχάνουσι σεβαστότεραι τῶν ρωμαϊκῶν, ἅτε σύμφωνοι πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπικεκυρωμέναι ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ δὲ τῆς Ρώμης τοὐναντίον μᾶλλον ἀξιοκατάκριτοι καὶ ἀπορρίψιμοι ὡς λείψανα κακοδόξων αἱρέσεων (ἐπιστολὴ 4); Βεβαίως ὄχι. Ἔπειτα δὲ κηρύττων ὁ πάπας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τῆς ρωμαϊκῆς καθέδρας παράνομον τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φωτίου καὶ πλάνην παριστὰς τὴν εἰς Βουλγαρίαν εἰσαχθεῖσαν τάξιν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δὲν ὡμολόγει ἆρά γε διὰ τούτου ὅτι ἀποκρούει τὴν ὑπὸ τοῦ Φωτίου διατυπωθεῖσαν ἀρχήν; διατί λοιπὸν ὁ Ἰάγηρος θέλει τὸν Φώτιον νὰ ἀκολουθῇ ἀρχὴν περιυβριζομένην ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου πρὸς ἐξευτελισμὸν αὐτοῦ τε προσωπικῶς καὶ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ Ἐκκλησίας; Περὶ δὲ τῆς προσθήκης εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ὁ Ἰάγηρος διατείνεται ὅτι αὕτη πρὸ πολλοῦ ἐγινώσκετο ὑπὸ τοῦ Φωτίου, ἀλλ' οὐδεμία διαμαρτυρία ἠγέρθη κατ' αὐτῆς. Ἐντεῦθεν συμπεραίνει ὅτι ἡ κιταδίκη τοῦ πάπα ὑπὸ τοῦ Φωτίου προήρχετο μᾶλλον ἐκ πίθους ἢ ἐκ πεποιθήσεως ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦτον ὀρθή. Εἰ καὶ ἡ ἀξίωσις αὕτη τοῦ ἀββᾶ Ἰαγήρου ὅτι ἡ προσθήκη καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἦτο γνωστὴ τῷ Φωτίῳ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ τελευταίου ὁμολογοῦντος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀκυληίας ἐπιστολῇ (σελ. 184) ὅτι προσφάτως ἔμαθε τὰ κατὰ τὴν προσθήκην, ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ὁ Ἰάγηρος ἔχει δίκαιον, καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρίας ὁ Φώτιος ὄντως ἐγίνωσκε πολὺ προγενέστερον τὴν ὕπαρξιν τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, πάλιν δὲν δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς θέλει, νὰ παραστήσωμεν δηλονότι τὸν ἱερὸν Φώτιον πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκοντα. Διότι ἐσιώπα μὲν οὖ-

* πολλαχοῦ φέρει τὸ γράμμα λέξεις ἐσφεσμένας· ὥστε φαίνεται ὃν τὸ σχέδιον τοῦ γράμματος.

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 369 – 370.

τος προηγουμένως, ὡς διατείνεται ὁ Ἰάγηρος, ἀλλ' ἐσιώπα ἐφ' ὅσον ἡ ψευδοδιδασκαλία περιωρίζετο μόνον ἐν τῇ Δύσει. Ἅμα ὅμως ἡ πλάνη ὑπερπηδήσασα τὰ ὅρια τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἤρξατο διαδιδομένη ὑπὸ τῶν προδρόμων τῆς ἀποστασίας ἐν τῷ νεοφωτίστῳ βουλγαρικῷ λαῷ, καὶ ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας παρίστατο ὡς ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ ἡ ἀληθὴς, ὁ ἱερὸς Φώτιος δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ μένῃ ἀδρανὴς, ἂν δὲν ἤθελεν οὕτω πολιτευόμενος νὰ χαρακτηρισθῇ παραβάτης τῶν ποιμαντικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Ἂν δὲ ἀνελλιπῶς ἐκπληρώσας τὸ καθῆκον τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸν χωρισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο οὐχὶ τὸν Φώτιον δέον νὰ αἰτιώμεθα, ἀλλὰ τὸν τὰ ἀπαράβατα παραβιάζοντα πάπαν. Ὁ ἱερὸς ἀνὴρ ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει οὐδὲν πλέον τῶν καθηκόντων ἔπραξεν, ἐπισημάνας τὸν ἀπὸ τῆς Δύσεως κίνδυνον. Ἂν δὲ ἡ προσβληθεῖσα Ἀνατολὴ ἀντελήφθη κατὰ βάθος αὐτὸν καὶ κατεξαναστᾶσα κατεδίκασεν ὁμοφώνως τὰς παπικὰς πλάνας καὶ ἀτασθαλίας, τὸ διάβημα τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς ἀποδεικνύει τοῦτο μόνον, ὅτι αὐτὸς ἐπαξίως ἀντεπροσώπευε τὸ ποίμνιον καὶ ἐνήργησε συμφώνως πρὸς τὰς εὐαγγελικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ αἰσθήματα. Ἂν λοιπὸν ὁ ἱερὸς Φώτιος κέκτηται ὄντως σημασίαν τινὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ σημασία αὐτοῦ ἔγκειται οὐχὶ ἐν τῇ πράξει αὐτῇ τοῦ χωρισμοῦ, ὅστις θᾶττον ἢ βράδιον θὰ ἐπήρχετο διὰ τὸ δεσποτικὸν τῶν τάσεων τῆς παπωσύνης, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξόχῳ διορατικότητι, ἧς ἕνεκα διεῖδεν ἀμέσως τὰ ἀντιχριστιανικὰ τοῦ παπισμοῦ σχέδια, διέκρινε τὰ πρωτὰ αὐτοῦ σημεῖα, καὶ διαπτύξας ταῦτα μετὰ θαυμασίας δυνάμεως, εὐτολμίας καὶ δραστηριότητος πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν πατριαρχῶν τῆς ἐπιβουλευομένης Ἀνατολῆς, ἀπέκοψε τὰς ρίζας αὐτοῦ, κρίνας, κατακρίνας καὶ ἀναθεματίσας ὡς βίαιον καὶ κακόδοξον τὸ ἀλάθητον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὄργανον καὶ τὸν κριτὴν τῆς οἰκουμένης πάπαν. Ἂν ἄλλος τις εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐστερημένος τῶν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν προσόντων τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ἴσως δὲν θὰ ἐπολιτεύετο ὡς ἐπολιτεύθη, οὐδὲ θὰ κατώρθου ὅ,τι κατώρθωσεν οὗτος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει τὸ σχίσμα θὰ ἀνεβάλλετο ἴσως, ἀλλὰ δὲν θὰ προελαμβάνετο. Διότι ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν εἶχε μὲν ἀφορμὴν τὴν προσωπικὴν τοῦ Νικολάου καὶ Φωτίου ἐριδα, ἀλλὰ ἡ πραγματικὴ αἰτία ἐνέκειτο ἐν τῇ ἀντιθέσει τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ἠδράζετο καὶ ἐξ ὧν ἀνεπτύχθη ὁ χριστιανισμὸς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, αἵτινες ὡς καὶ προηγουμένως εἴπομεν, καθίστων ἀναπόφευκτον τὴν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν σύγκρουσιν. Ἀρχὴ τοῦ παπισμοῦ, ὡς γνωστὸν, ἦτο ἡ ἀπόλυτος αὐθαιρεσία τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος ἔν τε τῇ διοικήσει καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἱερὸς λοιπὸν Φώτιος προσβαλὼν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πάπα Νικολάου τὴν μνημονευθεῖσαν ἀρχὴν τὴν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ὑπὸ τῶν περιστάσεων κατὰ τὸν μεσαίωνα εὐνοηθεῖσαν, ἐτέλει ἔργον ὑψίστης σημασίας ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, διότι ἀναμφιβόλως ὁ προορισμὸς ταύτης ἐν τοῖς προσήκουσιν ὁρίοις ἐξυπηρέτει εἰς ἄκρον τὰς ἀληθεῖς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀρχὰς καὶ τὰ πραγματικὰ αὐτοῦ συμφέροντα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἤρξατο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους κατανοοῦσα τὸ ἀντιχριστιανικὸν τοῦ παπισμοῦ πνεῦμα καὶ ἀντιπολιτευομένη αὐτόν. Τρανὸν τούτου μαρτύριον τυγχάνουσιν αἱ ἐπιστολαὶ, ἃς ἀπέστειλαν ἐπίσκοποί τινες τῆς Δύσεως εἰς τὴν σύνοδον τοῦ 867, δι' ὧν ἠλέγχοντο καταχρήσεις τινὲς τοῦ πάπα Νικολάου. Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Δύσει ἀντιπολιτευομένων τοῦ πάπα ἦτο καὶ ὁ Λουδοβῖκος ὁ Β' αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Εἰς τὸν ἡγεμόνα λοιπὸν τοῦτον ἀνετίθετο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ καὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς συνόδου· καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐστάλησαν εἰς Ρώμην δύο ἐπίσκοποι συνεπαγόμενοι καὶ δῶρα λαμπρὰ καὶ ἐπιστολὰς κολακευτικὰς πρὸς αὐτόν. Ἴσως δὲ τότε ὁ πάπας θὰ ἐξεδιώκετο τῆς ἕδρας ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου· ὁ παπισμὸς θὰ περιωρίζετο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διαγραφομένων ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανικοῦ πνεύματος· ἡ διαίρεσις τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ προελαμβάνετο· καὶ σύμπας ὁ χριστιανικὸς κόσμος συνηνωμένος ἐν ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ θὰ ἔβαινεν εἰς τὸν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ὁρισθέντα αὐτῷ σκοπὸν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τραγικόν·

Πολλὰ ἀέλπτως χραίνουσι θεοὶ
καὶ τὰ δοκηθέντα οὐκ ἐτελέσθη.

Τὰ πράγματα ἀπροόπτως μεταβληθέντα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠλλοίωσαν τελείως τὴν ὄψιν τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐν αὐτῇ καταστάσεως· μετὰ τούτου δὲ καὶ τὴν τύχην τῆς σημαντικῆς ταύτης συνόδου καὶ τὰ μεγαλεπίβουλα σχέδια τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

III.

Βασίλειος ὁ Μακεδὼν δολοφονήσας τὸν Βάρδαν ἀνακηρύσσεται ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ αὐτοκράτορος θετὸς υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν Ρωμαίων. Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς δολοφονίας ταύτης δολοφονεῖ καὶ τὸν Μιχαὴλ ἐν τῇ κλίνῃ, καὶ στάζων ἔτι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ ἀνέρχεται ὁ δολοφόνος ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τῶν ἑλλήνων θρόνου κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 867. Τὸ χρίσμα κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐδέξατο παρὰ τοῦ τότε πατριάρχου Φωτίου, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ὁ Βασίλειος συνεχίζων τὸ ἀνόσιον αὐτοῦ ἔργον ἐκδιώκει μετ' οὐ πολὺ τῆς πατριαρχικῆς καθέδρας. Τί ἆρά γε προεκάλεσε τὴν αἰφνίδιον ταύτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀλλοίωσιν; Κατά τινας μὲν ὁ Βασίλειος ἐξεδίωξε τοῦ θρόνου τὸν Φώτιον, διότι ἠλέγχετο ὑπὸ τοῦ τελευταίου διὰ τὴν θηριώδη πολιτείαν, ἣν ἐπεδείξατο πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ αὐτοκράτορα Μιχαὴλ (λέγεται δὲ μάλιστα ὅτι ὁ Φώτιος ἀπέκλεισε τοῦτον καὶ ἀπὸ τῆς μεταλήψεως τῆς θείας εὐχαριστίας), κατ' ἄλλους δὲ λόγοι πολιτικοὶ σπουδαιότατοι ὑπηγόρευσαν τὴν ἀπομάκρυνσιν ταύτην. Κατὰ τούτους, ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἐπεζήτει τὸ μὲν νὰ εὐαρεστήσῃ τῷ πάπᾳ Νικολάῳ, ἐνεχομένῳ κατὰ τὴν εἰκασίαν τινῶν εἰς τὸ ἐν Βυζαντίῳ τελεσθὲν αἱματηρὸν δρᾶμα, τὸ δὲ ἵνα κολακεύσῃ καὶ προσελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν μερίδα τοῦ Ἰγνατίου, ἥτις κατεδιώκετο μὲν ὑπὸ τοῦ δολοφονηθέντος Μιχαὴλ, ἀπεστρέφετο δὲ τὸν ἱερὸν Φώτιον χάριν τοῦ Ἰγνατίου. Ἡ προσέλκυσις δὲ καὶ ἡ συνδρομὴ τῆς μερίδος ταύτης διὰ τὸν ἅρπαγα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνθρονίσεως ἦτον ἀπαραίτητος πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ στερέωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ διὰ τοιούτων ἀποτροπαίων μέσων καταληφθείσῃ ἀνωτάτῃ ἐξουσίᾳ.

Ὁ Βασίλειος τὸν μὲν ἱερὸν Φώτιον μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν ἐξορίσας τῆς πρωτευούσης ἐγκαθειργνύει ἔν τινι μονῇ Σκέπῃ καλουμένῃ οὐ μακρὰν τῆς Κων]πόλεως ἀπεχούσῃ (παρὰ τὸν Βαθυρύακα κατά τινας), τὸν δὲ ἱερὸν Ἰγνάτιον ἀνακαλεῖ ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἀποκαθίστησιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῇ 23 νοεμβρίου τοῦ 867. Ὁ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐγκάθειρκτος Φώτιος ὑπὸ στρατιωτῶν φρουρούμενος ἀποκλείεται πάσης μετὰ τοῦ ἔξω κόσμου σχέσεως καὶ παντοιοτρόπως βασανίζεται· «οὔτε φωνῆς φιλούντων, ἀλλ' οὐδὲ ἐχθρῶν ἐνωτίζεσθαι συγχωροῦσιν (ἔγραφεν). Πάντα καινὰ καθ' ἡμῶν καὶ τραγῳδίας ἐπέκεινα! αἰχμάλωτοι, ἔρημοι, φίλων, ἔρημοι συγγενῶν, ὑπηρετούντων, ψαλλόντων ἀντὶ δὲ τούτων στρατιωτῶν κουστωδίαις καὶ στρατιωτικοῖς λόχοις ἐκδιδόμεθα» (ἐπιστ. ἀπὸ ὑπερορίας πρὸς ἐπισκ. καὶ πρὸς Βασιλ. αὐτοκρατ). Τὸ δὲ φοβερώτατον, ἀφῃρέθησαν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰ βιβλία, ὧν ἡ ἀνάγνωσις ἠδύνατο νὰ παράσχῃ αὐτῷ ποιάν τινα ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν ἐν τοῖς παροῦσι δεινοῖς. Ἡ θλίψις τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς ἕνεκα τούτου ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἀπὸ τὰ βάθη λοιπὸν τῆς εἱρκτῆς ἐκφράζων ταύτην πρὸς τὸν αὐτοκράτορα λέγει «Βιοῦμεν βίον θανάτου πικρότερον· ἠχμαλωτίσμεθα, πάντων ἐστερήθημεν, ἀλλ' ὅτι ἐστερήθημεν καὶ βιβλίων, καινὸν τοῦτο καὶ παράδοξον καὶ νέα καθ' ἡμῶν ἐπινενοημένη τιμωρία· οὐκ εὐπάθειαν, ἀλλ' ἐκεῖνα αἰτοῦμεν, ἃ καὶ βάρβαροι τοῖς δεσμίοις φιλανθρωπεύονται». Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς ἦτο φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὁ Βασίλειος οὐδόλως προσέχων εἰς τὰ παράπονα καὶ τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ σπεύδει μετὰ τοῦ Ἰγνατίου ὅπως δι' ἀπεσταλμένων ἀγγείλῃ τῷ πάπᾳ Νικολάῳ τὸ χαρμόσυνον δι' αὐτὸν ἄγγελμα τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπελθούσης μεταβολῆς. Συναποστέλλων δὲ καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας ἐπὶ Φωτίου συνόδου τῆς ἀναθεματισάσης τὸν ρωμαῖον ποντίφηκα, δῶρον ἀγλαὸν καὶ πολυπόθητον αὐτῷ, ἐζήτει τὴν ἀναγνώρισιν τῆς γενομένης μεταβολῆς, παρεκάλει αὐτὸν νὰ συμπράξῃ εἰς τὴν ὁριστικὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως ρύθμισιν, καὶ ἐν γένει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐν Κων]πόλει συγκροτηθησομένην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἧς κύριον ἔργον ἦτον ἡ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἀποκατάστασις.

Ὁ πάπας Νικόλαος δὲν ηὐτύχησε νὰ ἀκούσῃ

τὸ χαρμόσυνον τοῦτο τῆς πτώσεως τοῦ Φωτίου ἄγγελμα. Ἡ ἀποτυχία τῶν φιλοδόξων αὐτοῦ σχεδίων καὶ ἡ καταδικαστικὴ τῆς συνόδου ἀπόφασις ἐπέδρασαν ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς ὑγιείας αὐτοῦ, ἐτελεύτησε δὲ πρὸ τῆς εἰς Ρώμην ἀφίξεως τῆς πρεσβείας τοῦ αὐτοκράτορος καταληφθεὶς ὑπὸ βαθείας θλίψεως ἅμα ἔμαθε τὴν γενομένην αὐτῷ προσβολήν. Ἀδριανὸς ὁ Β΄ διεδέχθη τὸν Νικόλαος εἰς τὸν θρόνον, ἦττον μὲν ἐκείνου ρέκτης καὶ μεγαλεπίβουλος, πείσμων ὅμως καὶ αὐτὸς, ἀγέρωχος, καὶ ἕτοιμος νὰ συνεχίσῃ τὸν ὑπὲρ τοῦ παπισμοῦ ἀγῶνα καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὰς ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας ἐγερθείσας φιλοκτεάνους ἀξιώσεις ὑπὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ. Αὐτὸς λοιπὸν ἔλαβε τὰ ἐκ Κων]πόλεως γράμματα, ὧν τὸ περιεχόμενον ἦτον εἰς ἄκρον κολακευτικὸν καὶ ὑπεβοήθει τὰς φιλάρχους καὶ δεσποτικὰς ἀξιώσεις τῆς ρωμαϊκῆς καθέδρας. Ὁ μὲν Βασίλειος ὠνόμαζεν ἔνθεον καὶ ἀποστολικὴν τὴν γνώμην τοῦ πάπα· ὁ δὲ Ἰγνάτιος ἐβεβαίου ὅτι ὁ θεαρχικώτατος καὶ παναλκέστατος λόγος ἕνα μόνον ἐξηρημένον τε καὶ καθολικώτατον ἰατρὸν προεχειρίσατο, τὸν πάπαν. Εὐνόητον ὅτι ἡ χαρὰ τοῦ Ἀδριανοῦ ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος ἐκ τῆς εὐαρέστου καὶ ἀνελπίστου ταύτης τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μεταστροφῆς, πιστεύσαντος κατὰ φυσικὸν λόγον ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μάτην ἀπὸ πολλοῦ ὀνειροπολη θείσης κυριαρχίας τῶν παπῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Πρὶν λοιπὸν ἀποστείλῃ εἰς Κων]πολιν τοὺς αἰτηθέντας τοποτηρητὰς, συγκαλεῖ ἐν Ρώμῃ σύνοδον, ἐν ᾗ ὁ μὲν ἱερὸς Φώτιος καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ συγκροτηθεῖσα σύνοδος κατὰ τοῦ Ἰγνατίου καὶ τοῦ πάπα Νικολάου καταδικάζονται· τὰ πρακτικὰ τούτων κατακαίονται· οἱ δὲ ὀπαδοὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου προσεκαλοῦντο διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως νὰ ἀποκηρύξωσιν αὐτὸν καὶ νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰ παπικὰ ταῦτα δόγματα ἂν ἤθελον νὰ τύχωσι συγγνώμης· εἰ δ' ἄλλως ἠπειλοῦντο δι' ἀναθέματος· πρὸς δὲ τούτοις, ὅρος τις δι' οὗ ὁ πάπας ἀνεγνωρίζετο ὑπέρτατος ἄρχων καὶ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, διατυπωθεὶς ἐν τῇ συνόδῳ. ἐδόθη εἰς τοὺς τοποτηρητὰς, οἵτινες θὰ παρουσίαζον αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὤφειλον δὲ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς νὰ ὑπογράψωσι τοῦτον. Μετὰ τοιούτων ἀποφάσεων καὶ ὅρων καὶ μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ προεδρεύωσι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθησομένης συνόδου οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα ἀνεχώρησαν ἐκ Ρώμης καὶ ἔφθασαν εἰς Ἀνατολήν. Προεδρεύσαντες δὲ ὄντως τῆς γενομένης ἐν Κων]πόλει συνόδου προσεπάθησαν παντὶ σθένει κατὰ γράμμα νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἐκ Ρώμης δοθείσας αὐτοῖς διαταγὰς, ἐστάθη ὅμως ἀδύνατον, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω· διότι παρ' ὅλον τὸν κολακευτικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βασιλείου καὶ Ἰγνατίου πρὸς τὸν πάπαν, ἀλλοῖα ὅλως ἐφρόνουν οἱ ἀνατολικοὶ περὶ πάντων ἐν γένει τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ζητημάτων.

(ἕπεται συνέχεια)

ΡΩΣΙΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΑΙ

Ὁ ἱερεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ αὐτοκρατορικῆς ρωσικῆς πρεσβείας κ. Σμύρνωφ ἐξέδωκε προσφάτως πόνημα περὶ τῶν ρωσικῶν ὀρθοδόξων ἱεραποστολῶν, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὰς ἑπομένας πληροφορίας.

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἱεραποστολῶν ἡμῶν εἰσὶν αἱ ἐσωτερικαί, ἐκ τούτου δὲ δῆλον γίνεται ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ τσάρου εἰσὶ χριστιανοί. Αἱ φυλαὶ τῆς Σιβηρίας, λίαν ἀραιῶς κατῳκημένης, ἀνήκουσιν εἰς τὸν χαμανισμόν, τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὸν λαμαϊσμόν. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας κατοικεῖται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ λαῶν φιννικῆς ἢ ταταρικῆς καταγωγῆς, τῶν ὁποίων ἡ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσέλευσις πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ ᾖ συντετελεσμένη. Τὰ κυβερνεῖα τοῦ Καζὰν καὶ τοῦ Ἀστραχὰν κατεκτήθησαν ἀπὸ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος ὀλίγη κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως ἐκχριστιανισθῶσιν. Ἐν Σιβηρίᾳ οὐδὲν σχεδὸν συνετελέσθη μέχρι τοῦ 1830, ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἵδρυσε τὴν ἱεραποστολὴν τοῦ Ἀλτάϊ ἐν τῇ δυτικῇ Σιβηρίᾳ. Τότε κατὰ πρῶτον ἐκήρυξαν εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ἀλτάϊ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν. Μετέφρασαν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὰς προσευχάς, τὴν Ἱ. Γραφὴν, τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο μόλις τῷ 1865, ὅτε καὶ ἐτελέσθη λειτουργία ἐπίσημος ἐν τῇ ἰθαγενεῖ γλώσσῃ. Συγχρόνως ὁ Ἰωάννης Βενιαμίνωφ, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰννοκεντίου, μετέβη μακρὰν εἰς τὰς Ἀλεουτίνας νήσους καὶ μέχρι τῆς Ἀλάσκας, καὶ γενόμενος κατόπιν μητροπολίτης Μόσχας ἵδρυσεν ἐκεῖ τῷ 1870 τὴν «Ἱεραποστολικὴν ὀρθόδοξον Ἑταιρίαν».

Ἡ μελέτη τῶν γλωσσῶν καὶ τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ἔλαβον ἔκτοτε πρακτικώτερον χαρακτῆρα καὶ μεθοδικώτερον ἐπὶ Νικολάου Ἰλμίνσκη. Ἐπιτροπὴ συντακτικὴ, ἱδρυθεῖσα ἐν Καζὰν τῷ 1847 καὶ ἀναδιοργανωθεῖσα τῷ 1863, ἐξεπόνησε καὶ ἐδημοσίευσε θρησκευτικὰ βιβλία ἐν εἰκάδι διαφόρων διαλέκτων. Σήμερον ἁπανταχοῦ τις ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ τῆς Ρωσίας πολυάριθμα χωρία, ἐν οἷς πᾶσαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ τελεταὶ διεξάγονται ἐν γλώσσῃ ταταρικῇ ἢ τσουβαχικῇ ἢ ἄλλαις διαλέκτοις. Σχολαὶ ἱδρύονται πανταχοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἓξ ἐπισκοπικαῖς ἕδραις τοῦ Βόλγα ὡς καὶ ἐν ταῖς τοῦ Ἀρχαγγέλου, ἡ σχολὴ κατέστη τὸ πρώτιστον μέσον τῆς ἐνεργείας τῶν ἱεραποστόλων.

Τῷ 1854 ἱδρύθησαν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Καζὰν διαγωνίσματα ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως προπαρασκευάσωσι τοὺς φοιτητὰς διὰ τὸ ἔργον τῶν ἱεραποστολῶν. Ἀπὸ τοῦ 1897 δὲ ἰδιαιτέρα ἀνεξάρτητος διοργάνωσις ἱδρύθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Τρανσφιγκιουρασίον. Οἱ μαθηταὶ διαιροῦνται ἐνταῦθα εἰς δύο τμήματα, τὸ τμῆμα τὸ ταταρικὸν καὶ τὸ τμῆμα τὸ μογγολικόν. Οἱ μὲν ἐκμανθάνουσι τὴν ταταρικὴν, οἱ δὲ τὴν μογγολικὴν καὶ τὴν καλμουκικήν· οἱ μὲν προπαρασκευάζονται ὅπως προσηλυτεύσωσι τοὺς εἰδωλολάτρας, οἱ δὲ τοὺς βουδδιστάς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν ἀνῆλθε τῷ 1898—1899 εἰς 62, ὧν 27 ἀνῆκον εἰς τὸν κλῆρον. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ὑπάρχουσιν ἰδίως καὶ διάκονοι πρόθυμοι ὅπως ὑπηρετήσωσι ταῖς ἱεραποστολαῖς.

Ἡ Σιβηρία διαιρεῖται εἰς ὀκτὼ ἱεραποστολείας· τοῦ Ἀλτάϊ, Κίργις, Ἰωννισέϊσκη, Τοβόλσκη, Ἰακούτσκη Ἰρκούτσκη, Τρανσβαϊκάλης καὶ Καμτσάτκας. Αἱ ἱεραποστολαὶ τῶν ἓξ εὐρωπαϊκῶν ἐπισκοπικῶν ἑδρῶν ἤτοι τοῦ Ἀστραχὰν, Σταυροπόλεως, Πέρμ, Ὀρεμβουργ, Αἰκατερίνβουργ καὶ Ριαζὰν εἰσὶ διοργανωμέναι κατὰ τὸ σύστημα τῶν σιβηριακῶν ἱεραποστολῶν. Ἐν ταῖς δεκατέσσαρσι ταύταις ἱεραποστολαῖς, ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1899, ὑπολογίζουσιν 124, 204 νεοβαπτίστους. Τῷ 1899, ἡ «Ἱεραποστολικὴ ὀρθόδοξος Ἑταιρία» ἐδαπάνησεν 650,000 φράγκων σχεδὸν διὰ τὰς ἐσωτερικὰς ἱεραποστολάς.

Ὁ κ. Σμύρνωφ εὑρίσκει ἓξ λόγους καθιστῶντας λίαν δυσχερὲς καὶ συνεπῶς λίαν βραδὺ τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου·

α') τὴν καταπληκτικὴν ἀπόστασιν ἑκάστης ἱεραποστολῆς, τὴν σπάνιν τοῦ πληθυσμοῦ, συνήθως νομαδικοῦ, καὶ τὴν δριμύτητα τοῦ κλίματος. Ἱεραπόστολοι τινες ἀναγκάζονται νὰ διανύωσιν 6,000 χιλιόμετρα κατ' ἔτος πέριξ τῆς Σιβηρίας·

β') τὴν διαφορὰν τῶν φυλῶν καὶ τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων. Ἐπὶ πλέον δὲ ἡ πτωχεία τῶν γλωσσικῶν τούτων ἰδιωμάτων καθίστησι δύσκολον τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως. Δυσκόλως εὑρίσκουσι συχνάκις τὴν λέξιν **ἄρτος**, οὔτε τὴν λέξιν **καρπὸς**, καὶ ἐλλείψει ὅρων πρὸς μετάφρασιν τῶν λέξεων **ὄφις** καὶ **περιστερὰ**, ἀναγκάζεται ὁ διδάσκων νὰ μεταβάλῃ τὴν εὐαγγελικὴν ῥῆσιν λέγων: γίνεσθε φρόνιμοι ὡς τὰ σαμούρια καὶ ἁπλαῖ ὡς τὰ μικρὰ τῆς φώκης·

γ') τὸν φανατικὸν προσηλυτισμὸν τῶν μὴ χριστικνῶν·

δ') τὸν ἐλάχιστον ἀριθμὸν τῶν σταθμῶν, ἐκκλησιῶν καὶ ἱεραποστόλων·

ε') τὸν ἐλάχιστον ἀριθμὸν τῶν σχολῶν, καὶ

ς') τὴν ἔλλειψιν ὑλικῶν βοηθημάτων.

Αἱ δὲ ἐξωτερικαὶ ρωσσικαὶ ἱεραποστολαὶ εἰσὶ τέσσαρες τὸν ἀριθμόν·

α') Ἡ ἱεραποστολὴ τῆς βορείας Ἀμερικῆς, ἱδρυθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἀναπτυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰννοκεντίου. Αὕτη ἀριθμεῖ νῦν 34,194 πιστούς. Ὁ ἐπίσκοπος ἑδρεύει νῦν ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ ἔχων τὸν τίτλον ἐπισκόπου τῶν νήσων Ἀλεουτινῶν τῆς βορείας Ἀμερικῆς. Ἀναμένεται ὅπως γλῶσσα τῆς λειτουργίας ἀποβῇ ἡ ἀγγλική.

β') Ἡ σινικὴ ἱεραποστολὴ ἔχει ἐπίσκοπον ἑδρεύοντα ἐν Πεκίνῳ. Γλῶσσα λειτουργικὴ ἡ κινεζική.

γ') Ἡ τῆς Κορέας ἀρχομένη μετ' ὀλίγον· καὶ

δ') Ἡ Ἰαπωνικὴ ἱεραποστολὴ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ νῦν ἐπισκόπου Νικολάου. Αὕτη ἠρίθμει τῇ πρώτῃ ἰανουκρ. τοῦ 1900 231 κοινότητας, 25, 231 πιστούς, 1 ἐπίσκοπον, 28 ἱερεῖς, 5 διακόνους, 16 ἀναγνώστας, καὶ 152 κατηχητάς. Ὁ κλῆρος σύγκειται ἐξ ἰαπώνων, πλὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἑνὸς ἱερέως καὶ ἑνὸς διακόνου. Ἡ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἱεραποστολὴ λαμβάνει ἐτησίως 65 χιλ. φράγκων παρὰ τῆς Ἱεραποστολ. ὀρθοδόξου Ἑταιρίας καὶ 85 χιλ. παρὰ τῆς ἁγιωτάτης Ρωσσικῆς Συνόδου. Ἐννοεῖται ὅτι ταῦτα πάντα πρὸ τοῦ ὑφεστῶτος πολέμου.

Εὐαγγελικὰ Διδάγματα

Τόμους τῶν «Εὐαγγελικῶν Διδαγμάτων» τῶν δύο ληξάντων ἐτῶν δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν οἱ βουλόμενοι τῶν χριστιανῶν ἀπευθυνόμενοι εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πατριαρχ. Τυπογραφείου.

Τιμὴ τῶν δύο τόμων ὁμοῦ γρ. 15

Ὑπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1948

Г.Ш-726739